

ART IN DEMOCRACY

CĪŅA PAR DEMOKRĀTISKĀM VĒRTĪBĀM MŪSDIENU
EIROPAS MĀKSLINIEKU SKATĪJUMĀ

PEDAGOGISKO MATERIĀLU KOMPLEKTS

IEPAZĪTIES
AR IZSTĀDI

Eiropas Parlaments

© Eiropas Savienība, 2023. gads

Beļģijas Autoru, komponistu un izdevēju apvienības (*SABAM*) katalogos iekļautos darbus ir aizliegts reproducēt, adaptēt, daļēji pārveidot vai pārraidīt televīzijā, kabeļtīklos vai tiešsaistē bez iepriekšējas *SABAM* atļaujas.

SABAM, rue d'Arlon 75-77, 1040 Bruxelles, Belgique

Tālrunis: +32 (0)2 2868280

Tīmekļa vietne: <http://www.sabam.be>

E-pasts: visual.arts@sabam.be

Satura rādītājs

Levads	5
1. daļa: Mākslas darbu saraksts un to saistība ar demokrātiju	6
1. Eiropas Savienība. Eiropas izveides projekts. Demokrātija un tās noteikumi	7
2. Pilsoniskā un politiskā iesaiste	11
3. Iedzīvotāju attiecības ar valsts pārvaldes un tiesu iestādēm.....	16
4. Riski un draudi demokrātijai. Pilsoniskās sabiedrības pretošanās apspiešanai	19
5. Masu mediji un demokrātija	27
6. Demokrātija un pilsētu pārveide	31
7. Mākslas demokratizācija	35
2. daļa: Intervijas ar māksliniekiem	40
3. daļa: Nodarbību plāns – pētām demokrātiju mākslā un ar mākslas starpniecību	46
Papildresursi	54

Tematu un saistīto mākslas darbu pārskats

1. Eiropas Savienība. Eiropas izveides projekts. Demokrātija un tās noteikumi

- Françoise Schein (*1953) - *IDEOGLYPHE EUROPEËN* (Fransuāza Šaina (*1953), "Eiropas ideoglifs"), 1988. gads, Beļģija **INTERVIJA**
- John Vassar House (1926–1982) - *PARLAMENTO EUROPEO 1979*, 1979, (Džons Vasārs Hauss (1926–1982), "Eiropas Parlaments 1979"), 1979. gads, ASV
- John Goudie Lynch (*1946) - *HÉMICYCLE STRASBOURG* (Džons Gudījs Linčs (*1946), "Sēžu zāle Strasbūrā"), 1987. gads, Nīderlande
- Olivier Strebelle (1927–2017) - *CONFLUENCES* (Olivjē Strebels (1927–2017), "Saplūšana"), 1989. gads, Beļģija

2. Pilsoniskā un politiskā iesaiste

- Fabian Edelstam (*1965) - *PORTRAIT OF PAUL-HENRI SPAAK* (Fabiāns Ēdelstams (*1965), "Pola Anrī Spāka portrets"), 2013. gads, Zviedrija
- SAHAROVA BALVAS PAR DOMAS BRĪVĪBU PLAKĀTS (1993)
- Rakstāmmašīna "*Continental*" - Jozefa Antala rakstāmmašīna. Ungārija
- Paul Graham (*1956) - *UNTITLED, BELFAST (CONCRETE BENCH)*, (Pols Greiems (*1956), "Bez nosaukuma. Belfāsta, cementa sols."), Apvienotā Karaliste
- Jörg Immendorff (1945–2007) - *WÄHLE* (Jorgs Immendorfs (1945–2007), "Izvēlies!"), 1979. gads, Vācija

3. Iedzīvotāju attiecības ar valsts pārvaldes un tiesu iestādēm

- John Goudie Lynch (*1946) - *GIROKANTOOR* (Džons Gudījs Linčs (*1946), "Žiro norēķinu centrs"), 1983. gads, Nīderlande
- Hanna Collins (*1956) - *POWER IS WORK, WORK IS POWER* (Hanna Kolinsa (*1956), "Vara ir darbs, darbs ir vara"), 1990. gads, Apvienotā Karaliste **INTERVIJA**
- Galli (*1944) - *AN DAS VERSORGUNGSAMT [To the Social Welfare Office]* (Galli (*1944), "Sociālās palīdzības birojā"), 1983. gads, Vācija

4. Riski un draudi demokrātijai. Pilsoniskās sabiedrības pretošanās apspiešanai

- Willi Doherty (*1959) - *ENDURING, DERRY* (Villijs Doertijs (*1959), "Izturība. Derija"), 1992. gads, Apvienotā Karaliste
- Willi Doherty (*1959) - *MANY HAVE EYES BUT CANNOT SEE* (Villijs Doertijs (*1959), "Daudziem ir acis, bet viņi neredz"), 1992. gads, Apvienotā Karaliste
- Two/Four/Two (1996. gadā izveidota mākslinieku grupa) - Costas Mantzalos (*1963) & Constantinos Kounnis (*1973) - *BELIEVE IN ME* (Kosts Mantzals (*1963) un Konstantīns Kunnis (*1973), "Tici man!"), 2007. gads, Kipra **INTERVIJA**
- James Hanley (*1965) - *THE CONVERT* (Džeimss Henlijs, "Pārbēdzējs"), 1992. gads, Īrija
- Andrey Daniel (1952–2019) - *TO BRUEGEL FROM TRILOGY: THE ELUSIVE MEANING OF CAUSE AND EFFECT; THE MATING SEASON OF THE LEVIATHANS; THE DEATH OF THE WORKER X* (Andrejs Daniels (1952–2019), "Brēgelim no triloģijas: Cēloņu un seku neskaidrā nozīme; Leviatānu pārošanās sezona; Strādnieka X bojāeja"), 2009. gads, Bulgārija
- Flo Kasearu (*1985) - *FEARS OF A MUSEUM DIRECTOR* (Flo Kasearu, "Muzejmājas īpašnieka bailes"), 2014. gads, Igaunija
- Yannis Gaitis (1923–1984) - *THE PARADE* (Janis Gaitis (1923–1984), "Parāde"), 1983. gads, Grieķija
- Dan Wolgers (*1955) - *HÅR SLUTAR ALLMÅN VÅG* (sērija), *END OF PUBLIC ROAD III* (Dans Volgerss (*1955), "Koplietošanas ceļa beigās III"), 1995. gads, Zviedrija

5. Masu mediji un demokrātija

- Olaf Metzel (*1952) - *IL MESSAGGERO, MERCOLEDI 12. OTTOBRE 1988* (Olafs Mecels (*1952), ("*Il Messaggero*", trešdiena, 1988. gada 12. oktobris"), 1989. gads, Vācija
- Antoni Clavé (1913–2005) - *NEW YORK II* (Antonījs Klavē (1913–2005), "Ņujorka II"), 1989. gads, Spānija
- Anna Baumgart (*1966) - *WALL* (Anna Baumgarta (*1966), "Siena"), 2008. gads, Polija
- Frank Thiel (*1966) - *BERLIN* (6 fotogrāfiju sērija), (Franks Tīls, "Berlīne"), 1990. gads, Vācija

6. Demokrātija un pilsētu pārveide

- Nadezhda Oleg Lyahova (*1960) - *MOTIF I (STATE MACHINE)* (Nadežda Oļega Ļahova (*1960), "Motīvs I (Valsts mašīna)"); 1/4 izd., 2008. gads, Bulgārija
- Rafał Olbiński (*1945) - *LA POLOGNE DANS L'U.E.* (Rafals Olbiskis (*1945), "Polija Eiropas Savienībā"), 2004. gads, Polija
- Vasilena Gankovska (*1978) - *AN AFTERNOON AT BURGGARTEN #2*, (Vasilena Gankovska, "Pēcpusdiena Pilsētas parkā #2") no sērijas "*A Burggarten Afternoon*"), 2007. gads Bulgārija
- Boris Missirkov (*1971) un Georgi Bogdanov (*1971) - *VALCHEVS FAMILY, BUZLUDZHA PEAK* (Boriss Misirkovs (*1971) un Georgijs Bogdanovs (*1971), "Valčevu ģimene. Buzludža") no sērijas "Nedēļas nogale 2126"; 3 + 1 izd., 2008. gads, Bulgārija

7. Mākslas demokratizācija

- Jaan Elken (*1954) - *KNOCK, KNOCK KNOCKING ON HEAVEN'S DOOR* (Jāns Elkens (*1954), "Klauvējot, klauvējot un klauvējot pie debesu vārtiem"), 2007. gads, Igaunija
- Joep Van Lieshout (*1963) - *MEDICINE CABINET* (Jups van Līshauts, "Zāļu skapītis"), 1992. gads, Nīderlande **INTERVIJA**
- Marko Blažo (*1972) - *WARHOL 1* ("Vorhols 1"), 2007. gads, Slovākija
- Ruth Bianco (*1954) - *LINES OF MIGRATION* (Ruta Bjanko, "Migrācijas līnijas"), 2020. gads, Malta **INTERVIJA**
- Edith Karlson (*1983) - *FAMILY* (Edīte Karlsone, "Ģimene"), 2019. gads, Igaunija

LEVADS

Šā pedagoģisko materiālu komplekta mērķis ir **sniegt pedagogiem praktiskus norādījumus par izstādi "Art in Democracy"**. Izstādi klātienē var apmeklēt dažādās vietās Briselē un Strasbūrā, bet vissvarīgākais ir tas, ka **visi materiāli ir pieejami arī tiešsaistē**. Sniegtā informācija ir sagatavota, izmantojot **vispārīgāku pieeju**, lai **starptautiskā līmenī to varētu pielāgot izglītības kontekstam**, kas dažādās valstīs ir atšķirīgs. Tāpēc aicinām jūs izmantot šo piedāvājumu atbilstoši savām vajadzībām.

Tuvojoties nākamajām **Eiropas Parlamenta vēlēšanām 2024. gada jūnijā**, skolēniem varētu būt interesanti padomāt, kas ir demokrātija un ko tā viņiem nozīmē. **Mākslinieku skatījums uz Eiropu un tās demokrātiskajām vērtībām** sniedz iespēju **pievērsties tematam par demokrātiju un demokrātiskajām vērtībām ar estētiskā un pieredzē balstītas mācīšanās starpniecību**. Ar mākslinieciskās izpausmes palīdzību var vieglāk **iesaistīt skolēnus, veicināt diskusijas klasē un rosināt pārdomas par šo tematu**.

Materiālu komplekta 1. sadaļā ir sniegta **konkrēta informācija par to, kā septiņi izvēlētie temati, kā arī atsevišķi izstādes mākslas darbi ir saistīti ar visaptverošo demokrātijas tēmu**. Zem katra mākslas darba ir pieejams t. s. **"skolotāja stūrītis"** ar praktiskām idejām par to, kā rosināt skolēnus veidot pašiem savus mākslas darbus, pamatojoties uz konkrēto māksliniecisko piemēru.

Materiālu komplekta 2. sadaļā ir sniegtas idejas par to, kā izmantot dažu izstādē pārstāvēto mākslinieku sniegtās **intervijas**, kurās viņi runā par saviem izstādītajiem darbiem un pauž personiskos uzskatus par mākslas nozīmi demokrātijā. Šajā daļā ir iekļauti **svarīgākie mākslinieku izteikumi un 5 jautājumi**, kurus var uzdot klases nodarbībā. Lai radītu interesi par šo tematu, varat vispirms aicināt skolēnus paust savas domas par mākslu demokrātijā un pēc tam salīdzināt tās ar mākslinieku viedokli.

Svarīgākais ir tas, ka materiālu komplekta 3. sadaļa piedāvā konkrētu **mācību plānu**. Tas skolotājus rosina izmantot ļoti praktisku pieeju ar dažādām aktivitātēm, ko var izmantot klases nodarbībās. Skolēni tiks aicināti izteikt savas domas un izjūtas, viņiem būs jādiskutē, jārod kompromisi un jāņem vērā grupas lēmumi, kas pieņemti ar balsu vairākumu. Tādā veidā teorija paver iespēju izprast demokrātiju, izmantojot reālu pieredzi, mijiedarbību un sadarbību ar citiem, lai sasniegtu kopīgu mērķi.

Saistība ar izstādi "Art in Democracy"

Izstādes "Art in Democracy" pamatā ir mākslas darbi no Eiropas Parlamenta laikmetīgās mākslas kolekcijas. Šo kolekciju 1980. gadā ierosināja veidot pirmā tieši ievēlētā Eiropas Parlamenta priekšsēdētāja Simona Veila. Tā ir unikāla kolekcija, kurā jau ir vairāk nekā 500 Eiropas mākslinieku darbu un kura ir apliecinājums Eiropas devīzei "Vienoti daudzveidībā". Tā atspoguļo Eiropas kultūras mantojumu un ir tās kultūras identitātes, kā arī starpkultūru dialoga izpausme. Kolekcija pastāvīgi tiek papildināta, un tā mākslinieciski ilustrē Eiropas Savienības līdzšinējo virzību un to, kas vēl ir jāveido un jārada.

Apzinoties mākslai piemītošo kultūras un komunikatīvo spēku, izstādē "Art in Democracy" ir izstādīti no kolekcijas atlasīti mākslas darbi, kuri sagrupēti 7 tematiskās jomās, kas skar demokrātijas tematu no dažādiem skatupunktiem.

1. daļa.

Mākslas darbu saraksts un to saistība ar demokrātiju

Šajā sadaļā visi izstādē izstādītie mākslas darbi ir iedalīti septiņās tematiskās jomās. Daži mākslas darbi ir saistīti ar vairākām tematiskajām jomām. Jūs varat tos sagrupēt vai sakārtot citādi, pamatojoties uz mācībām nepieciešamajām vajadzībām. Par katru mākslas darbu sniegtās informācijas mērķis ir īpaši izcelt tā saikni ar demokrātijas tematu. Īpašā "skolotāja stūrītī" zem katra mākslas darba atradīsiet idejas par to, kā rosināt pašu skolēnu jaunradi. Nodarbību plānu 3. sadaļā var pielāgot tiem mākslas darbiem, kurus izvēlaties padziļinātai iztīrāšanai. Mērķis ir panākt, lai skolēni ne tikai attīstītu paši savas mākslinieciskās dotības, bet arī pārdomātu un apspriestu sasniegtos rezultātus.

1. Eiropas Savienība. Eiropas izveides projekts. Demokrātija un tās noteikumi

Šajā pirmajā tematā ir ietverti kolekcijas mākslas darbi, kas saistīti ar ES izveidi un ar to saistītās idejas. Tas ietver, piemēram, šādus aspektus:

- Eiropas izveide;
- Eiropas Parlaments kā demokrātijas kodols;
- pilnvaru sadalījums ES;
- ES — daudzu kultūru, cilvēku, valodu u. c. saplūde un to pastāvīgā tiekšanās pēc brālības, sapratnes un līdzāspastāvēšanas.

Françoise Schein, "Ideoglyphe Européen" (Fransuāza Šaina, "Eiropas ideoglifs"), 1988. gads

Šim mākslas darbam ir sarežģīts, labirintu atgādinošs dizains, un tajā uz sarūsinātas metāla virsmas attēloti krustojumi un ceļi. Mākslas darbā iestrādātas mazas elektriskās spuldzītes norāda, kur kartē būtu ES galvaspilsētas. Turklāt virkne mazu pulksteņu rāda dažādas laika joslas, simbolizējot valstu savstarpējo saprašanos un saskaņu.

Māksliniece raksturoja šo panno-bareljefu kā *"abstraktu darbu, kas faktiski attiecas uz Eiropas izveides tēmu. Šī darba iecere radās divus gadus pirms Berlīnes mūra krišanas, laikā, ko raksturo kontinenta robežu nepastāvība un mainība. It kā nojaušot, ka kāds notikums satricinās Eiropu pēc Otrā pasaules kara, es izveidoju šo skulptūru pēc tam, kad desmit gadus nodzīvoju Ņujorkā. Tas bija ilgs prombūtnes periods, kad atrados svešumā, tomēr tas nepārprotami man ļāva no ārpuses saskatīt sasaisti, kas pastāv starp visām Eiropas valstīm un ko radījusi viena tauta: eiropieši"*.

"*Ideoglyphe Européen*" bija viens no pirmajiem lielformāta darbiem, kurus autore sāka veidot 1989. gadā. Viņas starptautiskā pilsētmākslas projekta, kas īstenots dažādās metro stacijās Eiropas galvaspilsētās, pamatmotīvs ir tīkls. Ar savu darbu starpniecību viņa pauž, cik cieša ir saikne starp zināšanām un demokrātiju.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- uzzīmēt ES karti;
- rast radošus veidus, kā kartē izcelt galvaspilsētas;
- rast radošus veidus, kā savienot ES dalībvalstis;
- radošā veidā atspoguļot, kad tās pievienojās ES.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/ideoglyphe-europeen/>

INTERVIJA

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156086

John Vassar House, "Parlamento Europeo 1979" (Džons Vasārs Hauss, "Eiropas Parlaments 1979"), 1979. gads

"Parlamento Europeo" ataino Eiropas Parlamenta kā parlamentārās demokrātijas virzītājspēka būtisko lomu Eiropā. Tas atgādina lielu kompasu, astrolabu vai zinātnisku navigācijas instrumentu un simbolizē konkrētu brīdi Eiropas projekta vēsturē, kad pirmo reizi notika Eiropas Parlamenta vispārējās vēlēšanas. Skulptūra veltīta 1979. gada vēlēšanu atcerei un atspoguļo periodu, kad vairākas Eiropas valstis gatavojās kļūt par dalībvalstīm.

Ķīļa formas elementi gredzenā simbolizē deviņas dalībvalstis, un ķīļu izmērs atbilst katras dalībvalsts balsu sadalījumam. To ārējās virsmas atspoguļo katras valsts individualitāti, savukārt gredzena iekšpuse simbolizē valstu vienotību Eiropas Parlamentā.

Gredzena iekšpusē esošie trīs elementi, kas nodrošina rotāciju pretēji pulksteņrādītāju kustības virzienam, atspoguļo nesenās Eiropas sadarbības hronoloģisko attīstību starp

Francija–Vācija, Beniluksa valstis–Itālija un Dānija–Apvienotā Karaliste–Īrija. Grieķija ir gatava pievienoties šim aplim. Pamatni, kas simbolizē elektorātu, veido dažādu politisko strāvājumu plūsma, uz kuru balstās visa parlamentārā struktūra. Šie strāvājumi saplūst kā kinētiskais spēks, kas virza Parlamenta darbību.

Šīs dziļās idejas tika transformētas aizraujošā rotācijas mehānismā, kas atgādina iedomātu kompasu vai pulksteni. Novietots dinamiskā leņķī uz savas ass, tas ilustrē koordinētu rīcību starp valstīm, kas 1979. gadā bija Eiropas Savienības sastāvā, un tām valstīm, kuras gatavojās pievienoties drīzumā.

Skolotāja stūritis

Aiciniet skolēnus

- vākt Eiropas dalībvalstu attēlus;
- padomāt par formātiem un paņēmieniem, kā šos attēlus mākslinieciski sakārtot tā, lai ilustrētu dalībvalstu hronoloģisko pievienošanos Eiropas Savienībai.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/parlamento-europeo-1979/>

John Goudie Lynch, "Hemicycle Strasbourg" (Džons Gudijns Linčs, "Sēžu zāle Strasbūrā"), 1946. gads

Šajā darbā attēlots mirklis no 1987. gada plenārsesijas, ko Parlamenta sēžu zālē vada toreizējais Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs Pīts Dankerts (*Piet Dankert*). Tieši tur — sēžu zālē — tiek apspriesti Eiropas tiesību akti. Aina atspoguļo daudzus vienlaicīgus mikropasākumus (čukstus izteikti komentāri, dokumentu šķirstīšana un daudzi citi), kas raksturīgi sesijām sēžu zālē. Fragments, kurā koncentrēti apkopotas demokrātiski ievēlētas Eiropas iestādes darba iezīmes.

Skolotāja stūritis

Šā materiālu komplekta 4. daļā ir ietvertas vairākas nodarbību plāna idejas.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/hemicycle-strasbourg/>

Oliver Strebelle, "Confluences" (Olivjē Strebels, "Saplūšana"), 1989. gads

Olivjē Strebels radīja pārsteidzošu tērauda skulptūru, kura atgādina spēcīgu koku ar cilindrisku stumbru, kas stiepjas augšup un sažarojas daudzās cauruļu kopās. Šīs caurules savijas, izvēršas un viegli šūpojas Eiropas Parlamenta *Paul-Henri Spaak* ēkas ātriņā.

Mākslas darbs ir novietots kāpņu centrā, kas ved no Eiropas Parlamenta protokolārās ieejas, pie kuras valstu vadītāji un citas cienījamas personas tiek sagaidīti un pavadīti līdz trešajam stāvam, kurā atrodas sēžu zāle. Sēžu zāli Briselē izmanto mazajām sesijām vai konferencēm, bet galvenās plenārsēdes notiek Strasbūrā. Sākot no kopīga pamata pirmajā stāvā, šis mākslas darbs simbolizē kopības, tikšanās, brālības un savstarpējas sapratnes idejas, uzsverot, cik svarīgi ir, lai Eiropas tautas veicinātu šīs īpašības savā mijiedarbībā un kopīgajos centienos.

Skolotāja stūritis

Aiciniet skolēnus

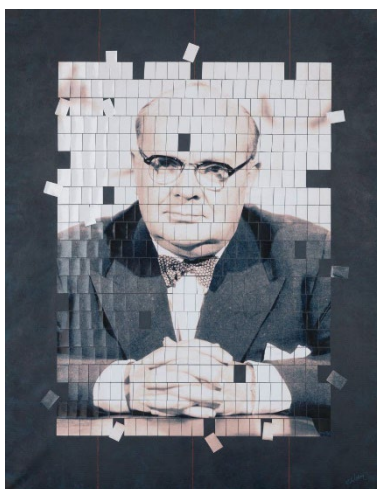
- atrast jaunas vizuālas izpausmes jēdzienam "saplūšana" Eiropā
- vai
- izveidot savu skulptūru, kas simbolizē vienotību ES.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/confluences/>

2. Pilsoniskā un politiskā iesaiste

Turpmāk minētie mākslas darbi godina arhetipiskas personas, kas cīnījās par brīvību un demokrātiskām vērtībām Eiropā. Tie ir piemēri tam, ka konkrētu politiķu apņēmībai, neatlaidīgiem pūliņiem un līderībai ir izšķiroša nozīme parlamentārās demokrātijas izveidē un tās sekmīgā funkcionēšanā.

Fabian Edelstam, "Portrait of Paul-Henri Spaak" (Fabiāns Ēdelstams, "Pola Anrī Spāka portrets"), 2013. gads

Pols Anrī Spāks (1899. gada 25. janvāris – 1972. gada 31. jūlijs), kuru viņa milzīgās ietekmes dēļ uz Eiropas Ekonomikas kopienas (EEK) izveidi mēdza dēvēt par "misteru Eiropu", 1938. gadā bija Beļģijas premjerministrs un Otrā pasaules kara laikā bija Beļģijas ārlietu ministrs. P. A. Spāks bija multilaterālisma piekritējs, atbalstīja starptautisko sadarbību un cerēja tajā iesaistīt Beļģijas un NATO ģeopolitiskos ienaidniekus, piemēram, Padomju Savienību un tās satelītvalstis. 1957. gada maijā viņš kļuva arī par NATO otro ģenerālsekretāru. Viņš ļoti labi pārzināja starptautiskās lietas – 1945. gadā vadīja pirmo Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālo asambleju un 1949. gadā parakstīja Ziemeļatlantijas līgumu ar Beļģiju.

Eiropas Parlamenta ēka, kurā atrodas protokolārā ieeja un Briseles sēžu zāle, ir nosaukta viņa vārdā, lai godinātu šī ietekmīgā valstsvīra darbu Eiropas labā.

Skolotāja stūrītis

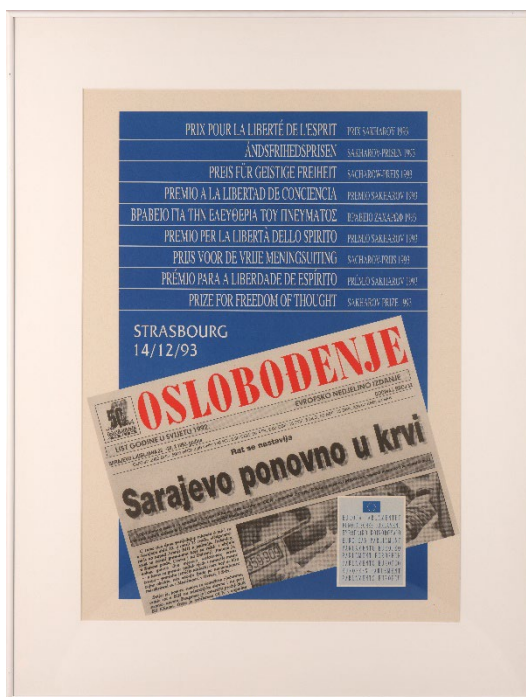
Aiciniet skolēnus

- identificēt personas, kam bija liela nozīme ES izveidē un attīstībā. Šīs personas var būt arī vēsturiskas personas no senākiem laikiem, piemēram, Imanuels Kants;
- uzzīmēt vai uzgleznot tās personas, kuras viņus šajā kontekstā ir ietekmējušas visvairāk.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/portrait-of-paul-henri-spaak/>

Saharova balvas par domas brīvību plakāts, 1993. gads

Eiropas Parlamenta Saharova balva par domas brīvību ir visprestīžākais Eiropas Savienības piešķirtais apbalvojums par cilvēktiesību aizstāvību. Tā apliecina cieņu personām, grupām un organizācijām, kas ir devuši izcilu ieguldījumu domas brīvības aizsardzībā. Ar balvas un tās tīkla starpniecību ES sniedz palīdzību laureātiem, atbalstot viņus un nodrošinot viņiem lielākas iespējas centienos aizstāvēt savu pārliecību.

Saharova balva līdz šim ir piešķirta visdažādāko aprindu pārstāvjiem, tostarp disidentiem, politiskajiem līderiem, žurnālistiem, juristiem, pilsoniskās sabiedrības aktīvistiem, rakstniekiem, mātēm, sievietēm, minoritāšu līderiem, pretterorisma grupai, miera aktīvistiem, aktīvistam, kurš iestājās pret spīdzināšanu, karikatūristam, tiem, kuri ilgstoši ieslodzīti savas pārliecības dēļ, kinorežisoram, ANO kā organizācijai, kā arī bērnam, kurš cīnās par tiesībām uz izglītību. To piešķirot, tiek veicināta vārda brīvība, minoritāšu tiesības, starptautisko tiesību ievērošana, demokrātijas attīstība un tiesiskuma īstenošana. Vairāki laureāti, to vidū Nelsons Mandela, Malala Jusafzaja, Deniss Mukvege un Nadia Murada, ir saņēmuši arī Nobela Miera prēmiju.

Eiropas Parlaments balvu piešķir svinīgā plenārsēdē Strasbūrā katra gada beigās. Saharova balvas laureātu(-us) izvēlas Priekšsēdētāju konference, kas ir Eiropas Parlamenta struktūra, kuru vada priekšsēdētājs un kuras sastāvā ir visu Parlamentā pārstāvēto politisko grupu vadītāji. Šī kolektīvā lēmumu pieņemšana nodrošina, ka laureātu izvēles procesā tiek atspoguļota patiesi demokrātiska Eiropas perspektīva. Saharova balva ir ne tikai atzinība vai apbalvojums kādai personai vai cilvēku grupai, bet arī sasniedzamā mērķa atzišana un legītimācija.

Skolotāja stūritis

Aiciniet skolēnus

- izvēlēties vienu vai vairākus Saharova balvas ieguvējus, kuriem, viņuprāt, ir liela nozīme saistībā ar domas brīvību (laureātu saraksts ir pieejams tīmekļvietnē <https://www.europarl.europa.eu/sakharovprize/lv/home>);
- padomāt par to, kādu māksliniecisku veidu, piemēram, kolāžu, portreta gleznojumu vai zīmējumu, plakātu, attēlu stāstu, video/īsfilmu, izmantot, lai iepazīstinātu ar viņiem un to, par ko viņi iestājas.

<https://www.europarl.europa.eu/sakharovprize/lv/home>

Jozefa Antala rakstāmmašina

Eiropas Parlamenta mākslas un kultūras kolekcija

Jozefs Antals (1993. gada 8. aprīlis – 1932. gada 12. decembris) bija nozīmīga persona Ungārijas vēsturē, jo viņš bija pirmais premjerministrs, kas tika demokrātiski ievēlēts pēc komunistiskā režīma beigām. Viņš bija skolotājs, bibliotekārs, vēsturnieks un politiskais darbinieks. No 1989. gada līdz 1993. gadam viņš vadīja Ungārijas Demokrātisko forumu (*MDF*). Laikā, kad viņš bija *MDF* priekšsēdētājs, izveidoja koalīciju ar divām citām partijām – Neatkarīgo mazo lauksaimnieku partiju (*FKgP*) un Kristīgi demokrātisko tautas partiju (*KDNP*). Lai spētu labāk pārvaldīt valsti, viņš panāca vienošanos ar Brīvo demokrātu aliansi (*SZDSZ*), kas lika pamatus Ungārijas demokrātijas parlamentārajai darbībai.

Viens no Eiropas Parlamenta ēkas spārniem Briselē tika atklāts 2009. gadā un nosaukts J. Antala vārdā. Rakstāmmašina ir J. Antala ģimenes un Ungārijas Nacionālās asamblejas dāvana.

Skolotāja stūritis

Aiciniet skolēnus

- veikt izpēti par Jozefu Antalu un viņa lomu Ungārijas demokrātijā un uzgleznot vai uzzīmēt viņa portretu, kurā atainota viņa nozīme politiskā (piem., izmantojot fonā redzamos elementus);
- salīdzināt rakstāmmašīnu ar modernajiem medijiem, izveidojot kolāžu, kurā parādīta komunikācijas līdzekļu attīstība kopš ES pirmsākumiem.

Paul Graham, "Untitled, Belfast (Concrete bench)" (Pols Greiems, "Bez nosaukuma. Belfāsta (cementa sols)", 1988. gads

Pols Greiems galveno uzmanību pievērš nevis atpazīstamām personībām, bet gan ikdienā sastopamiem parastiem cilvēkiem. Pola Greiema fotokolekcijā šiem parastajiem cilvēkiem ir galvenā loma. Bieži vien P. Greiems šos cilvēkus fotogrāfijās iemūžinājis šķietami nejauši un spontānos brīžos uz ielas vai telpās. Izstādītajā fotogrāfijā interesanti ir tas, ka paši cilvēki tajā nav redzami, tomēr viņu klātbūtne ir jūtama simboliski un atspoguļota kā skats uz kādu klusu Belfāstas pilsētas stūri ar necilu cementa solu. *"Untitled, Belfast (Concrete bench)"* ir viena no P. Greiema fotogrāfijām, kurās dokumentēts Īrijas konflikts. Pievēršoties tādām ikdienišķām priekšmetam kā sols, P. Greiems izolē savu tematiku no vispārējās politiskās un ideoloģiskās vides, atspoguļojot to vienkārši uzvedinoši. Tādējādi viņš atspoguļo normalitātes sajūtu šaubu un haosa apstākļos.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- iztēloties, ka uz brīvā sola ir apsēdušies divi cilvēki ar atšķirīgiem uzskatiem vai izcelsmi, un iedomāties, kāda starp viņiem izvērstos saruna par jautājumu, kurā viņu uzskati nesakrīt. Vai viņi varēs rast kopīgu valodu?
- izveidot kolāžu, pamatojoties uz iepriekš minētajām pārdomām.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/untitled-belfast-concrete-bench/>

Jörg Immendorff, "Wähle!" (Jorgs Immendorfs, "Izvēlies!"), 1979. gads

J. Immendorfs mākslu uzskata par veidu, kā risināt un vērst par labu sociālās un politiskās pārestības. Šis mākslas darbs ir dedzīgs pamudinājums cilvēkiem brīvi paust savas domas un izvēlēties starp dažādām alternatīvām, tādējādi uzsverot aktīvas līdzdalības nozīmi jautājumos, kas skar pilsonisko dzīvi un demokrātiju. Šis gleznojums ir daļa no 20. gs. 70. gados populārās J. Immendorfa gleznu sērijas *"Café Deutschland"*, kurā viņš autobiogrāfiskus elementus apvienoja ar sociāliem un politiskiem komentāriem. Gleznotajās ainās bieži tiek ietverts viņa bijušais pasniedzējs Jozefs Boiss, kas pazīstams ar savu "paplašināto mākslas definīciju" un biežajām atklātajām debatēm par plašu tematu klāstu.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- padomāt par vārdu *"Wähle!"* (*"Izvēlies!"*) un izvēlēties, uz kurām tas varētu attiekties;
- iedomāties pašiem savus vizuālos kontekstus, ko mākslas darbā nevar skaidri redzēt, un vizualizēt savas pārdomas zīmējumā vai gleznā, vai arī
- izveidot plakātu, kurā cilvēki tiek aicināti izmantot savas demokrātiskās tiesības un doties balsot.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/wahle/>

3. Iedzīvotāju attiecības ar valsts pārvaldes un tiesu iestādēm

Attiecības starp iedzīvotājiem un iestādēm — gan valsts, gan nevalstiskām — ir galvenais temats, kas tiek pētīts šajā tematiskajā jomā.

John Goudie Lynch, "Girokantoor" (Džons Gudijis Linčs, "Žiro norēķinu centrs"), 1983. gads

Klientu apkalpošanas stiklotais lodziņš, kas redzams Dž. G. Linča gleznā, varētu atrasties kādas bankas, ministrijas vai publiskās aģentūras telpās. Stiklā saskatāms sievietes atspulgs, kurai rokās ir divas somas vai koferi. Var nojaust, ka viņai nācies krietni papūlēties, lai šeit nokļūtu. Tomēr lodziņā vīd uzraksts "Gesloten", kas vēsta, ka iestāde ir jau slēgta. Šī Dž. G. Linča atspoguļotā un gleznā parādītā ikdienišķā situācija iegūst būtisku un kritisku nozīmi. Tā uzsver to, ka varas pārstāvji (iestāde vai administrācija) nespēj komunicēt un sniegt palīdzību cilvēkiem, kuri meklē palīdzību vai vēlas ko lūgt. Šo iespaidu pastiprina stiklotajam lodziņam otrajā pusē (raugoties no mākslas darba aplūkotāja skata punkta) esošo darbinieku vai amatpersonu grūti izprotamā žestu valoda.

Skolotāja stūritis

Aiciniet skolēnus

- mainīt ainu tā, lai tā sniegtu pozitīvu vēstījumu, proti, lai iedzīvotāji saņemtu atbalstu.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/girokantoor/>

Hannah Collins, "Power is work, Work is power" (Hanna Kolinsa, "Vara ir darbs, darbs ir vara", diptihs), 1990. gads

"Power is work, Work is power" atspoguļo dažu amata pozīciju un varas lomu rūgtensaldo realitāti. Fotografijās redzamais karalienes padomnieks, ko var atpazīt pēc politiskās varas simbola, proti, parūkas, ir uzgriezis skatītājam muguru. Šī aina akcentē karalienes padomnieka atturīgumu, nepieejamību un personisko neieinteresētību.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- atrast tādus piemērus mākslas vēsturē un mūsdienu publikācijās, kuros attēlotas personas, kas pret skatītāju uzgriezušas muguru;
- apspriest šīs ainas ietekmi uz skatītāju;
- izvēlēties kādu varas pārstāvi un uzgleznot vai uzzīmēt viņu no mugurpuses;
- pārdomāt, kā kādas personas attēlojums no šā skatupunkta maina iespaidu par šo personu.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/power-is-work-work-is-power-diptych/>

INTERVIJA

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156094

Galli, "An das Versorgungsamt" ("Sociālās palīdzības birojā"), 1983. gads

Kontrastējot ar abiem iepriekšminētajiem darbiem, Galli zīmējumā sociālās palīdzības vai pensiju birojs ir attēlots ar šķietami bezrūpīgu vieglumu. Zīmējumā atspoguļots mulsinošs siluets, kurā skaidri saskatāma tikai acs un roka. Ar šī naivā, mulsinošā silueta palīdzību Galli attēlo savas paudzes vardarbību un izmanto semiotiku, valodu un simbolismu. Silueta neparastā poza apvienojumā ar vienkāršām, bērnišķīgi vilktām līnijām piešķir zīmējumam mistisku vai valdzinošu burvību un atgādina veidu, kādā bērns varētu zīmēt kādu iedomātu radību.

Pati māksliniece ir neliela auguma, ne vairāk kā metru gara. Šī personīgā īpašība ietekmē viņas pieeju figūru attēlojumā. Skatītājs var sajust, ka māksliniecei dzīvē ir vajadzējis sevi aizstāvēt, jo viņa neatbilda normai, un cik grūti tas ir bijis.

Skolotāja stūritis

Aiciniet skolēnus

- padomāt par to, ka mūsu sabiedrībā jūtas cilvēki ar invaliditāti, un minēt situāciju, kurā viņu loma kļūst acīmredzama. To var darīt, izmantojot dažādus paņēmienus un formātus;
- vai
- uzņemt fotogrāfijas un izveidot fotogrāfiju sēriju, kurās būtu redzami cilvēki, kas gaida valsts iestādēs. Apspriediet attiecības starp iedzīvotājiem un iestādēm. Kas ir labs? Ko varētu uzlabot?

!!! Skolēniem ir jāsaņem piekrišana no cilvēkiem, kurus viņi vēlas fotografēt.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/an-das-versorgungsamt/>

4. Riski un draudi demokrātijai. Pilsoniskās sabiedrības pretošanās apspiešanai

Šajā tematiskajā grupā iekļautajos mākslas darbos ir aplūkota pieaugošā plaisa un konflikti starp dažādām kopienām, bažas par nākotni un arvien lielāku uzraudzību un kontroli pār indivīdiem. Še jautājumi un bažas ir acīmredzamas mākslas darbu apkopojumā, kas atspoguļo krīzes un nemieru laiku. Tie mudina mūs apzināties un ņemt vērā mūsu nostāju attiecībā uz tajos attēloto realitāti.

Willie Doherty, "Enduring, Derry" (Villijs Doertijs, "Izturība. Derija"), 1992. gads

Villijs Doertijs fotogrāfijā ir iemūžinājis pilsētas ainavu — tukšu, dūmakā tītu ielu viņa dzimtajā Derijā; cilvēku nav vai arī viņi ieslēgušies savās mājās. Izmantojot elipsi, viņš parāda situāciju, ko raksturo slēpta vardarbība un spriedze, un apzīmē to ar vārdu "Enduring" ("Izturība"), kas nozīmē pretestību, apņēmību un integritāti.

V. Doertijs veido saikni starp vārdu un attēlu, ko iepriekš 20. gadsimtā izmantoja tādas mākslas kustības kā dadaisms, sirreālisms un vēlāk konceptuālā māksla. Viņš izmanto šo lingvistisko paņēmieni, lai atsauktos uz Ziemeļīrijā pieredzētajiem vēsturiskajiem, politiskajiem un sociālajiem konfliktiem. Darbs ir arī atsauce uz vēstījumiem un grafiti, ko uz sienām Derijā atstāja abas pretējās puses. Fotogrāfijā ir parādīts pilsētas pašreizējās miermīlīgās situācijas pretstatījums reiz piedzīvotajām šausmām pagātnē. Ar šādu attēlojumu V. Doertijs uzdod jautājumus par to, kā šādi notikumi varēja notikt, vienlaikus liekot noprast, ka, pat laikam ejot uz priekšu, šī vēsturiskā pagātne ir gan fiziskas vietas, gan atmiņu daļa.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- sameklēt līdzīgas vietas savā apkaimē, nofotografēt tās un pievienot trāpīgu viena vārda vēstījumu.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/enduring-derry/>

Willie Doherty, "Many Have Eyes But Cannot See" (Villijs Doertijs, "Daudziem ir acis, bet viņi neredz"), diptihs, 1992. gads

Šie vēstījumi ir kodolīgi un pirmajā acu uzmetienā šķiet mīklaini. Fotografijās redzami uzraksti — "*Blind spot*" ("Aklā zona") labajā pusē un "*Vanishing point*" ("Izžušanas punkts") kreisajā pusē — dod mājienu par zonām, kas lielā mērā ir kā aklie punkti — tos nevar novērot ar kamerām, tiem nevar piekļūt patruļas. Fotografiskās perspektīvas mākslas darbā ir kā atmiņas, pagātnes un aizmirstības metaforas.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- atrast vietas savā apkārtnē, kuras tiek vai netiek novērotas;
- nofotografēt šīs vietas un izkārtot tās kā fotogrāfiju stāstu vai kolāžu;
- apdomāt, kā novērošanas (ne)veikšana ietekmē cilvēku uzvedību šajās teritorijās. Apspriediet publiskās novērošanas priekšrocības un trūkumus.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/many-have-eyes-but-cannot-see-dyptich/>

**Two/Four/Two — Costas Mantzalos, Constantinos Kounnis, "Believe in me"
(Kosts Mantzals, Konstantīns Kunnis, "Tici man"), 2007. gads**

Mākslinieku dueta *Two/Four/Two* fotogrāfiju "Tici man" raksturo intriģējošs vizuālais elements, kam piemīt spēja redzēt un neuzbāzīgi pētīt noteiktas vietas kādā teritorijā vai sociālās dzīves jomas. Milzīga cilvēka acs plakstiņa kontūra, kas saskatāma aiz metāla režģa, kas atgādina cietuma restes, ir satraukumu raisošs vizuālais elements.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

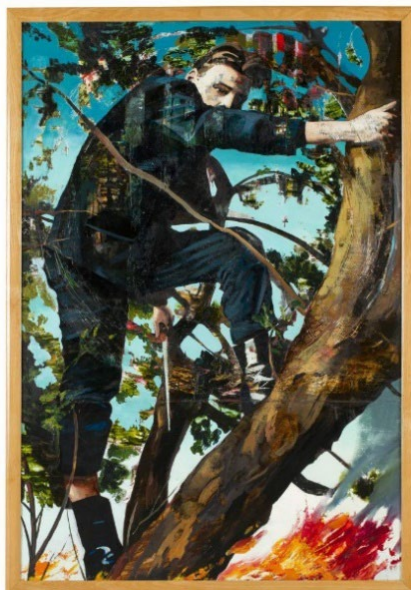
- izveidot līdzīgu režģi — tam var izmantot vienkāršu kasti;
- novietot šo kasti dažādās vietās un tad uzņemt fotogrāfijas;
- apspriest šī režģa ietekmi uz vidi, kurā tas atrodas, un skatītāju.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/believe-in-me/>

INTERVIJA

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156092

James Hanley, "The Convert" (Džeimss Henlijs, "Pārbēdzējs"), 1992. gads

Dž. Henlijs ir īru portretists no Dublīnas un parasti strādā reprezentatīvā stilā. Viņa gleznās centrālie tēli un galvenie varoņi ir cilvēki, par kuriem viņš veido saistītus vēstījumus.

Gleznas *"The Convert"* elementi ir šķietami nesaistīti, un tas pastiprina skatītāja interesi. Jauns vīrietis uzvalkā un zābakos ir uzkāpis kokā. Vienā rokā viņam ir zāģis, un gleznas kontekstā nav skaidrs, kādam nolūkam tas tiks izmantots. Viņš acīmredzami atrodas bīstamā situācijā un, šķiet, izvairās no liesmām, kas apņēmušas koka stumbru zem viņa. Tomēr šie centieni ir zināmā mērā ir veltīgi un absurdi. Tiklīdz viņš sasniegs koka galotni, vairs nebūs iespējams izvairīties no briesmām, kas draud no apakšas.

Mākslas darba nosaukums *"The Convert"* liek domāt par kādu, kas maina savu pārliecību galvenokārt reliģiskā vai politiskā kontekstā, taču tēls nekādus apstākļus neatklāj. Tomēr jaunais vīrietis acīmredzami ir nokļuvis negaidītā un sarežģītā situācijā, no kuras viņš mēģina izbēgt. Šo dramatisko bēgšanas vizualizāciju pastiprina mākslas darba krāsas un stils.

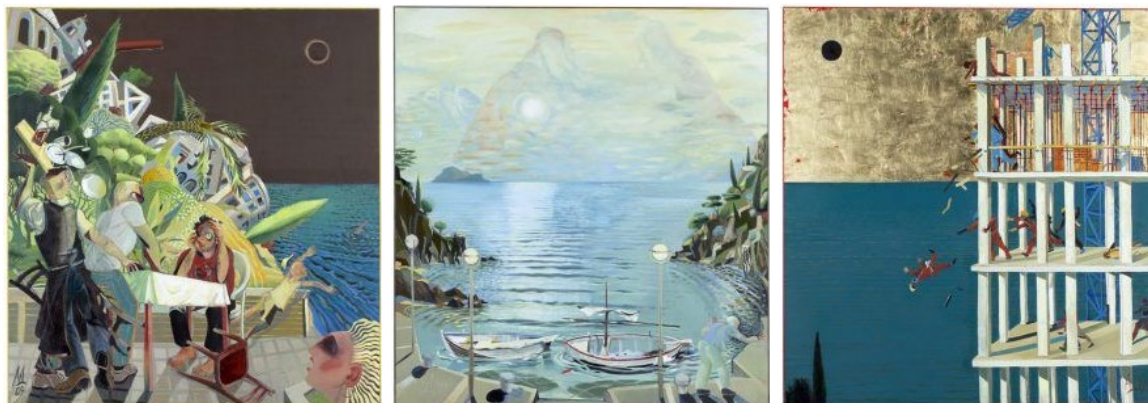
Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- padomāt par cilvēkiem, kas bēg no bīstamām situācijām. Pašlaik ir daudz tādu konflikta zonu, no kurām bēg cilvēki. Skolēniem būtu jāpārdomā un jāapspriež, ar kādiem apdraudējumiem viņi saskaras un kādi ir iespējamo risinājumu priekšrocības un trūkumi;
- izveidot attēlu, kurā atainota nokļūšana drošā vietā. Kā cilvēki jūtas, ko viņi ir paņēmuši līdzi un ar kādām grūtībām viņi saskaras?

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/the-convert/>

Andrey Daniel "To Bruegel from Trilogy: The elusive Meaning of Cause and Effect; The Mating Season of the Leviathans; The Death of the Worker X" (Andrejs Daniels, "Brēgelim no triloģijas: Cēloņu un seku neskaidrā nozīme; Leviatānu pārošanās sezona; Strādnieka X bojāeja"), 2009. gads

Kad valdība pārvēršas par biedējošu aparātu, kas nevis kalpo cilvēkiem, bet gan izmanto viņus un iejaucas viņu privātajā dzīvē, tā iegūst mītiska leviatāna briesmīgo veidolu. Andrejs Daniels vizuāli atspoguļo apokaliptiskus notikumus, kurus viņš ilustrē kā brīdinājumus. Viņš attēlo no okeāna iznirstošu leviatānu. Godinot 16. gadsimta gleznotāja Pītera Brēgela Vecākā piemiņu, arī A. Daniels savā triptihā atspoguļo vienkāršus 21. gadsimta cilvēkus, piemēram, tūristus un būvstrādniekus. Bulgārijā A. Daniels bija plaši atzīts ne tikai kā mākslinieks, bet arī kopienas līderis, kolēģis un mentors. A. Daniels bija stingri pārliecināts, ka māksliniekiem vajadzētu radīt un sintezēt jēgpilnus vēstījumus. Reiz viņš izteicās — ja mākslinieki neiemācīsies radīt jēgu un sintezēt to sev pašiem un citiem, kā arī ļoti lielām cilvēku grupām, tad tā būs vienkārši pasīva eksistence, nevis dinamiska un jēgpilna dzīve.

Skolotāja stūritis

Aiciniet skolēnus

- atrast tēlus mitoloģijā vai vēsturiskās leģendās, kurus varētu saistīt ar mūsdienu sociālo un politisko situāciju;
- atainot šo saistību gleznā, zīmējumā vai kolāžā. To var parādīt arī ar attēlu sēriju, kā, piemēram, šajā mākslas darbā.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/to-bruegel-from-trilogythe-elusive-meaning-of-cause-and-effect-the-mating-season-of-the-leviathans-the-death-of-the-worker-x/>

Flo Kasearu, "Fears of a Museum Director" ("Muzejmājas īpašnieka bailes"), 2014. gads

Flo Kasearu ir izveidojusi zīmējumu sēriju *"Fears of a Museum Director"*, kurā viņa komiski attēlo dažādus apdraudējumus un katastrofas, piemēram, terorismu, karu, vandālismu u. c. Šie zīmējumi, kas pirmajā mirklī šķiet komiski, pauž dziļāku vēstījumu. Tie atspoguļo bailes no neskaidras nākotnes, un māksliniece sava darbā izmanto stilu, kas atgādina redakcionālās karikatūras. Šajos zīmējumos viņa atspoguļo virkni ekstrēmu un katastrofālu situāciju, ar kurām varbūtēji varētu saskarties jebkura publiska vai privāta iestāde, tādējādi uzsverot draudus demokrātijai un brīvībai.

Skolotāja stūritis

Aiciniet skolēnus

- turpināt zīmējumu sēriju un atspoguļot vēl citus apdraudējumus un katastrofas, kas varētu rasties;
- izvēlēties citu iestādi, kas varētu būt apdraudēta, piemēram, valsts parlamenta ēku, un attēlot draudus, ar kuriem tā varbūtēji varētu saskarties.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/fears-of-a-museum-director/>

Yannis Gaitis, "The Parade" (Janis Gaitis, "Parāde"), 1983. gads

Nekritiskas domāšanas un sociālās atsvešināšanās riska precīza alegorija ir parādīta Jaņa Gaita 1983. gada gleznā ar nosaukumu "Parade". Tajā ir atspoguļoti pūļa, ideologizācijas un vienādošanas principi, parādot pārklājošās rindās stāvošu cilvēku baru, kurā viņi visi šķiet vienādi. J. Gaitis šo stīvo cilvēku pūli ir atspoguļojis ar nelielu humora devu, ļaujot skatītājiem vieglāk uztvert vēstījumu. Ar savu mākslas darbu viņš izgaismo sociālu sistēmu, kas cilvēkus cenšas pārāk novienādot.

Skolotāja stūritis

Aiciniet skolēnus

- vākt fotogrāfijas, kurās ir redzamas masu pulcēšanās un demonstrācijas, un sakārtot tās kolāžā;
- apspriest šādus jautājumus: kādos gadījumos šie notikumi ir labvēlīgi sabiedrībai un kad tie kļūst bīstami?

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/the-parade/>

Dan Wolgers, "Här slutar allmän väg" ("End of the public road") ("Koplietošanas ceļa beigas"), 1955. gads

Dana Wolgersa darbs var izraisīt neērtības sajūtu. Šajā darbā skatītāji var atpazīt sevi autovadītāja sēdvietā mašīnā, kuras atspulgs saskatāms ceļa malā uzstādītajā metāliski zilajā ceļazīmē. Pēc šīs zīmes koplietošanas ceļš vairs nav pieejams. Anonīms īpašnieks ir norādījis, ka viņa privātīpašumu — aizliegtu teritoriju — šķērsot nav atļauts. Ja mēs koplietošanas ceļu uzskatām par civilizācijas un tiesiskuma simbolu, tad šo fotogrāfiju varam interpretēt kā sava veida neviennozīmīgu brīdinājumu par to, ar ko mēs varētu saskarties ārpus jomas, ko regulē tiesiskās noteiktības princips.

Skolotāja stūritis

Aiciniet skolēnus

- sameklēt savā apkaimē līdzīgus piemērus par publiski pieejamu zonu robežām;
- atspoguļot gleznā vai zīmējumā idejas, kas varētu atrasties aiz šādām robežām;
- apspriest šādu aizliegumu ietekmi uz iedzīvotājiem.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/end-of-public-road-iii/>

5. Masu mediji un demokrātija

Olaf Metzel, "Il Messagero, mercoledì 12. October 1988" ("Il Messagero", trešdiena, 1988. gada 12. oktobris"), 1989. gads

Attiecības starp varu, medijiem un sabiedrību ir galvenais temats Olafa Mecela un Antonija Klavē darbos. O. Mecela darbs ir skaidrāks un provokatīvāks, parādot mediju sniegtās ziņas kā sava veida apzeltītu elku.

Olafs Mecels savos darbos bieži pēta mediju ietekmi uz sabiedrības uztveri un viedokli par ikdienas notikumiem. Viens no viņa izcilākajiem darbiem "Il Messagero, mercoledì 12. October 1988" sastāv no metāla matricām, kas paredzētas tāda paša nosaukuma Itālijas laikraksta drukāšanai attiecīgajā datumā. Matricās ir vēstīts par svarīgākajiem jaunumiem — piemēram, cilvēku nolaupīšanām, terorismu un traģēdijām —, taču, tā kā mākslas darbā matricas cita citu pārklāj un alumīnija reljefs ir ieplaisājis, no šiem notikumiem distancētajiem mūsdienu vērotājiem tie ir gandrīz nesalasāmi.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- izvēlēties vienu dienu un apkopot ziņas, ko viņi var atrast dažādos mediju kanālos. Mērķis ir neaprobežoties tikai ar laikrakstu publikācijām vien, bet salīdzināt dažādos kanālos, tostarp sociālajos medijos, piedāvātos dažādos ziņu pasniegšanas formātus;
- izveidot līdzīgu kolāžu, kurā apkopoti viņu konstatējumi;
- apspriest sniegtās informācijas ietekmi uz auditoriju.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/il-messagero-mercoledì-12-ottobre-1988/>

Antoni Clave, "New York II" (Antonijs Klavē, "Ņujorka II"), 1989. gads

Antonija Klavē glezna vēsta par ziņu un preses nozīmi un to, kā informācija izplatās pa visu pilsētu. Darbā "New York II" ir norāde uz kultūras izplatīšanos, tās pastāvīgo lietošanas, ātras novecošanas un nomaiņas ciklu. A. Klavē izmanto popmākslas estētikas un kolāžas paņēmienus, proti, laikrakstu un žurnālu attēli tiek tieši uzklāti uz gleznojuma virsmas. Šī pieeja sasaucas ar amerikāņu mākslinieka Roberta Raušemberga (*Robert Rauschenberg*) māksliniecisko daiļradi 20. gs. sešdesmitajos gados: dažādi attēli izvietoti palimpsestam līdzīgā izkārtojumā, un tie vietām pārklāti ar ekspresīviem luminiscējošas krāsas triepieniem.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- izvēlēties vienu dienu un vienu tematu, kas viņus interesē;
- apkopot rakstus par vienu un to pašu tematu no dažādiem laikrakstiem;
- izgriezt un pielīmēt šos rakstus uz audekla vai kartona;
- aizpildīt tukšās vietas, gleznojot tajās elementus, kas saistīti ar rakstiem un attiecas uz konkrēto tematu;
- apspriest, kā dažādi laikraksti izklāsta vienu un to pašu jautājumu un kāda ir ietekme uz lasītāju.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/new-york-ii/>

Anna Baumgart, "Wall" (Anna Baumgarta, "Siena"), 2008. gads

Multimediju māksliniece Annas Baumgarta izmanto atsaucis uz ziņām, kas laikrakstos atspoguļotas ar teksta un fotogrāfiju palīdzību. Šajā darbā māksliniece rāda skumju un traģisku reālās dzīves situāciju, kas piedzīvota konkrētā brīdī Eiropas vēsturē. Šajā darbā māksliniece izmantojusi fotogrāfiju, kurā iemūžināti cilvēki, kas mēģina izkāpt pa logiem vai dodas projām ar daļu iedzīves, atveidojot viņus skulptūrās un iekrāsojot tikai pusi no katra.

Vienam no tēliem skulpturālajā ansamblī uz kājas redzams ziņu aģentūras "Reuters Forum" nosaukums ar lielajiem burtiem, tādējādi norādot uz mākslinieces iedvesmas avotu šai skulptūru grupai. Šī darba vizuālā atsaucis ir preses fotogrāfija (labajā pusē), kurā iemūžināta Berlīnes iedzīvotāju grupa, kas bēg no mājām 1961. gada augustā neilgi pirms Berlīnes mūra izbūvēšanas.

A. Baumgarta norāda uz savu skulptūru fotožurnālistisko izcelsmi, ar acīmredzamu atšķirību divējādi izgaismojot katru personu: no priekšpuses skatoties, ir redzama pelēko toņu gradācija, bet pret fonu pavērstās daļas ir tīrā baltā krāsā. Šis dalījums atspoguļo pāreju no divdimensiju fotogrāfijas uz trīsdimensiju skulptūru.

Lai gan skulptūra ir daudz abstraktāka nekā oriģinālais fotoattēls un tajā nav detalizēti attēlotas personu sejas, A. Baumgarta prasmīgi ir atveidojusi cilvēku nestos priekšmetus, tostarp pat kastu un somu materiālu tekstūru. Steigas un baiļu sajūtu, ko atklāj fotogrāfijā redzamo Berlīnes iedzīvotāju ķermeņa stāvoklis un žesti, mīkstina no sveķiem izveidotās figūras. Tomēr tās joprojām atspoguļo cilvēku paniku, jo viņi pamet mājas, lai nekad vairs tajās neatgrieztos. Tā kā skulpturālajā ansamblī nav izmantots fotogrāfijā redzamais fons, uzmanība vēl vairāk tiek vērsta uz cilvēku figūrām.

Skolotāja stūritis

Aiciniet skolēnus

- sameklēt līdzīgus attēlus, kuros atspoguļota cilvēku bēgšana no mājām;
- izveidot nelielus šo ainu modeļus, izmantojot parastu kurpju kasti un modelēšanas materiālus;
- izkārtot gatavos darbus piramīdas formā redzamā vietā savā skolā, lai citi tos varētu apskatīt un salīdzināt.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/wall-5-sculpture-ensemble/>

Frank Thiel, "Berlin" (Franks Tīls, "Berlīne"), 1990. gads

Fotogrāfijas ir liecības par Berlīnes mūri kā nāvējošu šķērslī, kas simbolizēja dziļo ideoloģisko plaisu starp padomju bloku un Rietumiem iepriekšējās desmitgadēs. Vēsturiskais mūra nojaukšanas brīdis 1989. gadā ir iemūžināts vairākās Franka Tīla 1990. gada sērijas "Berlin" fotogrāfijās. Fotogrāfijas liecina par viņa rūpīgo novērošanas prasmi un dokumentē izmaiņas pilsētvidē, kas pastāvīgi mainās. Tie ir momentuzņēmumi, kas atspoguļo pārejas laiku un no tā izrietošo vēsturisko un pilsētvides mozaīku.

Viņa portretējumos atspoguļojas nepabeigtība, nepastāvība un mainīgums, un tie ļauj skatītājam konkrētāk saredzēt un izprast vēsturiskās norises. Tādējādi viņa darbi ir uzskatāmi par neitrālām mūsdienu liecībām notikumiem, kas veido daļu no plašāka ideoloģiskā un arhitektoniskā vēstījuma.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- atrast un/vai uzņemt fotogrāfijas, kurās parādīta jūsu pilsētas attīstība;
- izveidot fotostāstu vai izstādi, kurā apliecinātas šīs norises,

vai

- radīt mākslas darbus par Berlīnes mūra krišanas ietekmi uz Eiropu.

6. Demokrātija un pilsētu pārveide

Šajā tematiskajā sadaļā ir mākslas darbi, kas dažādos veidos parāda, kā iekļaušana Eiropas Savienībā ietekmē cilvēku dzīvi viņu valstī. Tajos ne tikai ar kritiska un skeptiska, bet arī ar ideālistiska attēlojuma palīdzību ir atspoguļoti dažādi pilsētas ainavas aspekti, kā arī tās pārveide.

Nadezhda Oleg Lyahova, "Motif I (State Machine)" (Nadežda Oļega Ļahova, "Motīvs I (Valsts mašīna)", 2008. gads

"Motif I (State Machine)" ir daļa no projekta "Globally and on a Long-term Basis the Situation is Positive" ("Globāli un ilgtermiņā situācija ir pozitīva"), kas īstenots laikposmā no 2007. gada līdz 2009. gadam. Šo projektu veido virkne īsu video, kas uzņemti Sofijas ielās, un uz audekla veidotu digitāldrūkas darbu kolekcija ("motīvi"), kuros attēloti statistiski attēli no minētajiem videomateriāliem.

Šajā digitāldrūkas darbā māksliniece pievēršas jautājumiem, kas saistīti ar pārmērībām pilsētattīstībā un valdības iejaukšanos lielo pilsētu plānošanā. Attēlā redzami ekskavatori, kas izvietoti horizontālās rindās un atgādina citplanētiešu armiju primitīvā videospēlē. Tie simbolizē plašos būvniecības darbus, kas Bulgārijā sākās pēc valsts integrācijas Eiropas Savienībā.

N. O. Ļahova to ir komentējusi šādi:

"Pēc Bulgārijas pievienošanās ES 2007. gada 1. janvārī Bulgārijai tika piešķirts pilntiesīgas dalībvalsts statuss. Tādējādi tai radās iespēja piedalīties visos "īpašajos", "reģionālos", "inovatīvos", "pārrobežu", "daudz kultūru" projektos, kuru mērķis bija īstenot "ES normas", kā arī ļaut mums izmantot "plašās iespējas", ko piedāvā ES. (..)

Tajos piedalījās uzņēmēji-investori, nodrošinot tehniku un visdažādākos cilvēkus. Sākās intensīvi būvdarbi. Apkaimi tricīnāja celtniecības tehniku. Betons un dzelzs aizstāja zaļo zāli. Pērkonskaļā troksnī, dubļos un putekļu mākoņos entuziasma pārņemti cilvēki un mašīnas veic savu ikdienas darbu, lai veidotu mūsu Eiropas nākotni."

Skolotāja stūritis

Aiciniet skolēnus

- atrast piemērus tam, kā ir pārveidota viņu valsts un reģions pēc pievienošanās ES;
- iepazīties ar tīmekļvietni "Ko manā labā dara Eiropa", kur viņi var atrast informāciju par savu dzīvesvietu,
<https://what-europe-does-for-me.eu/lv/home>;
- izveidot savu mākslas darbu, pamatojoties uz atrasto informāciju. Formāts un paņēmiens ir atkarīgs no izvēlēta temata.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/motif-i-state-machine/>

Rafał Olbiński, "La Pologne dans l'U.E." (Rafals Olbinskis, "Polija Eiropas Savienībā"), 2004. gads

Šajā plakātā atbilstoši Itālijas renesanses mākslas stilam skatāma Eiropas personifikācija – krāšņas lauku ainavas fonā rāmi dusoša sieviete. Savos sapņos viņa redz Polijā nozīmīgas celtnes, kas atspoguļotas idilliskā un ideālistiskā gaisotnē. Šīs ēkas atrodas Polijā, Šventokšiskā, kur uzauga R. Olbinskis. Plakātā atspoguļota Eiropas Savienības paplašināšanās, kad tai pievienojās jaunās dalībvalstis, atverot logu vai durvis uz jauno ES.

Skolotāja stūritis

Šo mākslas darbu var sasaistīt ar iepriekšējo.

Aiciniet skolēnus

- izvēlēties vienu no diviem formātiem, kas ir kritiskāki konstruktīvā veidā vai ideālistiskāki, un radīt savu mākslas darbu.

Vasilena Gankovska, "An Afternoon at Burggarten #2" ("Pēcpusdiena Pilsētas parkā #2"), 2007. gads

"*Afternoon pie Burggarten #2*" parāda V. Gankovskas prasmīgo spēju ar smalku līniju un režģu palīdzību vienkāršot sarežģītus arhitektūras elementus un fonus. Tie ir kā audekls, uz kura tiek projicēta cilvēku sociālā dzīve un ideoloģija un atspoguļota mākslinieces smalkā grafikas izjūta. Māksliniece piedāvā jaunu skatījumu uz pilsētas ainavām un nozīmīgiem objektiem, ņemot vērā gan to estētiskos, gan sociālos un kultūras aspektus. Šajā gleznā atspoguļots viņas gaišais redzējums par neformālu demokrātisku aktivitāti pilsētvidē, atainojot jautru un bezrūpīgu jauniešu pulcēšanos un sarunas Vīnes Pilsētas parkā.

Skolotāja stūritis

Aiciniet skolēnus

- fotografēt ārpuskolas aktivitātes un sadzīviskas ainas savā apkaimē. Fotoattēlā būtu jāiekļauj pilsētvide;
- pārveidot fotogrāfiju zīmējumā vai gleznā.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/an-afternoon-at-burggarten-2/>

Boris Missirkov (Boriss Misirkovs) un Georgi Bogdanov (Georgijs Bogdanovs), "Valchevs Family, Buzludzha Peak" ("Valčevu ģimene, Buzludžas kalns") no sērijas "Weekend 2126" ("Nedēļas nogale 2126", 3 + 1 izd.), 2008. gads

Šī mākslinieku dueta Borisa Misirkova un Georgija Bogdanova digitālā fotogrāfija virza mūsu skatienu uz komunistiskās ēras arhitektūras mantojumu. Konkrētāk, uzmanības centrā ir 1981. gadā celtais Bulgārijas Komunistiskās partijas memoriāls, kas zināms kā "Buzludža". Šī būve tiek uzskatīta par neparastu monumentālu relikviju ar futūristisku un zinātniskās fantastikas cienīgu izskatu.

Ēka, kas pēc formas atgādina NLO un veidota brutālisma un retrofutūrisma stilā, izceļas iedomās uzburtas ainavas fonā. Šajā ainavā varam redzēt tautiskos tērpos ģērbusos vienas ģimenes locekļus, radot pretstatījumu starp futūristisko arhitektūru un tautas kultūras mantojumu.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- izvēlēties nozīmīgu celtni (piem., pilsētas domi), kas viņu dzīvesvietā saistīta ar demokrātiju, un uzņemt tās fotogrāfijas;
- likt lietā iztēli un izdomāt ar ēku saistītus stāstus;
- parūpēties, lai viņiem būtu visas nepieciešamās tiesības uzņemt fotogrāfijas;
- izveidot izstādi ar stāstu, kas saistīts ar ēku.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/valchevs-family-buzludzha-peak/>

7. Mākslas demokratizācija

Šīs tēmas mākslas darbiem raksturīga iezīme ir to integrācija ikdienas dzīvē un nozīmīgu mūsdienu jautājumu izpēte. Šie mākslas darbi iedziļinās tādās tēmās kā kultūras un tirgus mijiedarbība, migrācija un ģimenes dinamika, atspoguļojot ciešo saikni ar pašreizējām sabiedrības problēmām.

Jaan Elken, "Knock Knock Knocking On Heaven's Door" (Jāns Elkens, "Klauvējot, klauvējot un klauvējot pie debesu vārtiem"), 2007. gads

Mūsdienās mākslai ir būtiska loma politisku un sociālu jautājumu risināšanā, un grafiti ir viens no ietekmīgākajiem un atpazīstamākajiem tās izpausmes veidiem. Jāna Elkens glezna "Knock Knock Knocking On Heaven's Door" atspoguļo radošu tahisma (abstraktās glezniecības stils) un grafiti paņēmieni apvienojumu.

Pirms iedziļināšanās šajā konkrētajā stilā J. Elkens savos darbos pievērsās hiperreālismam. Tomēr laikā, kad viņš dzīvoja nolaistajā Lasnamē rajonā, viņu piesaistīja grafiti pasaule. Ejoj uz savu studiju, viņam šajā apkaimē bieži nācās sastapties ar urbāno vidi raksturojošiem simboliem un grafiti klātām ēku sienām. Šī mākslinieciskā virziena maiņa atspoguļo ielu kultūras ietekmi uz viņa darbu.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- radīt savu grafiti kā mākslas darbu. Vispirms viņiem būtu jāiegūst pamatinformācija par grafiti glezniecību, kam nepieciešami īpaši paņēmieni;
- apvienot gleznu ar tekstu, kurā pausts vēstījums par demokrātiju.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/knock-knock-knocking-on-heavens-door/>

Joep van Lieshout, "Medicijnkastje" (Jups van Līshauts, "Zāļu skapītis"), 1992. gads

Sākumā šķiet, ka tā ir parasta rūpnieciski ražota metāla kaste neitrāli pelēkā krāsā. Pirmajā mirklī tā atgādina konceptuālās mākslas priekšmetu, kam nepiemīt nekādas īpašas mākslinieku raksturojošas iezīmes. Tomēr tajā slēpjas pārsteidzoša pretruna. Atverot skapīša durtiņas, tā apakšējā daļā ir skaidri saskatāms mākslinieka paraksts. Šis zāļu skapītis, kuru sākumā uztvērām kā rūpnieciski ražota priekšmeta reprodukciju, reproducēšanas un duplikācijas procesa laikā kļūst par unikālu māksliniecisku paziņojumu. Tā sākotnējā forma ir uzlabota, iegūstot lieliskākas īpašības, nekā tam bija iepriekš.

Jups van Līshauts 1995. gadā nodibināja studiju "Atelier Van Lieshout", kurai ir īpašs uzdevums: mākslas ģēnija mīta graušana. Šī studija ir izveidota, lai radītu lietderīgu un iztēli rosinošu mākslu, kurai piemīt zināma deva humora un kura kalpo sabiedrībai. J. Van Līshauts, izmantojot daudzdisciplīnu pieeju, sapludina šķirtnes starp mākslu, dizainu un arhitektūru, pētot smalko robežu starp mākslas darbu radīšanu un funkcionālu priekšmetu masveida ražošanu.

Skolotāja stūrītis

Šis mākslas darbs atgādina rūpnieciski izgatavotu priekšmetu (sk. informāciju par Marselu Dišānu).

Aiciniet skolēnus

- izvēlēties kādu sadzīves priekšmetu;
- piešķirt tam jaunu kontekstu un nozīmi ar pozitīvu, uz nākotni vērstu sabiedrībai paredzētu vēstījumu.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/medicijnkastje/>

INTERVIJA

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156090

Marko Blažo, "Warhol 1" ("Vorhols 1"), 2007. gads

Pārtikas ražošana un patēriņš, ko būtiski pārveido pārtikas rūpniecība un tirgvedība, ir galvenais motīvs Marko Blažo darbos, kuri veltīti Endija Vorhola piemiņai. Šajā mākslas darbā ir nepārprotama atsauce uz ikonisko populārā amerikāņu mākslinieka Endija Vorhola 1962. gadā veidoto 32 darbu sēriju par "Campbell" zupas konserviem, kuru tagad uzskata par nozīmīgu pavērsienu popmākslas attīstībā.

M. Blažo zupas konservu ir "ietērpis" grieķu-romiešu portikā, ciešā apvalkā, kas atgādina par romiešu antīko un klasisko mākslu. Šāda mākslinieciskās izpausmes līdzekļa izvēle liek domāt par saikni starp klasisko kultūru un masveida ražojumu patēriņa kultūru, kas apvieno divas atšķirīgas pasaules.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- atrast līdzīgus piemērus vēsturē un mūsdienās. Mērķis ir sasaistīt mākslas un kultūras mantojumu ar mūsdienām;
- radīt mākslas darbu, kurā ir apvienoti abi aspekti.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/warhol-1/>

Ruth Bianco, "Lines of Migration" (Ruta Bjanko, "Migrācijas līnijas"), 2020. gads

Migrācijas kustības un to dziļā ietekme uz ģimenēm un sabiedrību ir galvenie temati maltiešu mākslinieces Rutas Bjanko darbos. Šajā mākslas darbā ir apvienoti dažādi – gan cilvēku, gan putnu – migrācijas aspekti. Migrācijas tēma kļuva īpaši aktuāla Covid-19 pandēmijas laikā, kad pasaulei bija jāizmanto attālinātas un sociāli distancētas saziņas formas, robežas kļuva vēl trauslākas un cilvēkiem bija jāievēro stingri noteikumi par pārvietošanos un uzturēšanos dzīvesvietā. Mākslas darba kompozīcija apvieno šo aktuālo stāstu fragmentus, un, neraugoties uz atšķirīgajiem vēstījumiem, vizuāli apliecina to savstarpējo saistību.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- izveidot pašiem savu kolāžu vai apkopojumu par migrācijas tēmu;
- padomāt par elementiem, kas ir būtiski un būtu jāakcentē, piemēram, par to, kādi ir prom došanās iemesli; izlemēt, ko likt somā pirms došanās ceļā; padomāt par briesmām, kas var rasties ceļā.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/lines-of-migration/>

INTERVIJA

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156088

Edith Karlson, "Family" (Edīte Karlson, "Ģimene"), 2019. gads

Šis mākslas darbs ar nosaukumu *"Family"* piedāvā unikālu skatījumu uz ģimenes attiecībām. E. Karlsones mākslas darbi ir atpazīstami pēc tā, ka viņa izmanto monstriem vai dzīvniekiem līdzīgus tēlus, iedvesmu gūstot no izmirušām radībām un viduslaikos attēlotiem mītiskiem briesmoņiem, kas ietekmējuši fantastisko literatūru un filmas. Viņas skulptūrām bieži vien ir saistība ar fabulām, kurās stāstīts par dzīvniekiem vai radībām, kam ir cilvēkiem raksturīgas īpašības un uzvedība, ļaujot tiem raksturot mūsdienu sabiedrību ar kritisku pieskaņu.

Skolotāja stūrītis

Aiciniet skolēnus

- apkopot agrāko gadu un mūsdienu ģimenes fotogrāfijas;
- sakārtot tās kā izstādi hronoloģiskā secībā;
- papildināt tās ar aprakstiem, kuros skaidrotas sabiedrības pārmaiņas un norises laika gaitā.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/family/>

2. daļa.

Intervijas ar māksliniekiem

Šajā sadaļā atradīsiet ieteikumus, kā izmantot intervijas, ko snieguši daži izstādē pārstāvētie mākslinieki. Viņu vēstījumos ir uzsvērti dažādi veidi, kā viņu mākslas darbi ir saistīti ar demokrātiju. Viņi stāsta par savu izpratni par mākslinieka darbu un par to, kāda ir viņu mākslas sabiedriskā un politiskā ietekme mūsdienu pasaulē. Viņi ir no dažādām valstīm un ar dažādu izcelsmi, un viņu uzskati ietver personisko pieredzi, ko viņi vizuāli atspoguļo savos darbos.

Lai veicinātu diskusiju klasē, no intervijām ir izrakstīti galvenie apgalvojumi un izcelti svarīgākie vēstījumi. Katrai intervijai ir pievienoti 5 jautājumi, kas attiecas uz galvenajiem apgalvojumiem. Tos var uzskatīt par paraugiem, lai sāktu diskusiju ar skolēniem. Daži no izvirzītajiem jautājumiem varētu būt pamats papildu izpētei. Tāpēc pēdējā lapa satur papildu resursu sarakstu ar noderīgām saitēm.

EP-156086 - izstāde "Art in Democracy": Fransuāza Šaina

Mākslas darbs: <https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/ideoglyphe-europeen/>

Intervija:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156086

Videoierakstā izmantotie atslēgvārdi:

*"Man pietrūka visu **valodu**, man pietrūka pat visu trako **Eiropas vēstures notikumu**, un, ziniet, es nejutos kā francūziete, varbūt kā beļģiete, bet nepavisam ne kā itāliete, poliete vai spāniete. **Es biju viss kopā.**"*

*"Man bija ļoti interesanti redzēt, ka 1989. gadā [kad sabruka PSRS], kā jau teicu iepriekš, bija svarīgi apzināties, ka ne viss Eiropā ir saistīts tikai ar Franciju, Vāciju un Poliju. **Runa vairāk ir par cilvēkiem, kas pārvietojas un rada cita veida neapzinātas teritorijas.**"*

*"Patiesību sakot, es uzskatu, ka **demokrātija ir vienīgais cilvēku un kontinenta eksistences veids**. Demokrātijā ikviens — jūs un es — var teikt, ko domā. **Mums ir tiesības paust viedokli un brīvi izteikties**. Protams, ir daudz cilvēku, kuriem ir tiesības brīvi izteikties, tāpēc tas ir sarežģīti, tomēr tas ir vienīgais politiskais veids, kā nodrošināt Eiropas darbību. Ar to es domāju, ka tieši demokrātija ir vienīgā iespēja un citu ceļu nav."*

*"Un **mēs nekad nedrīkstam aizmirst, ka Eiropa faktiski tika izveidota, lai aizsargātu un radītu milzīgu kontinentu**. Ziniet, ir ļoti svarīgi, lai šī 450 miljonu cilvēku Eiropa pastāvētu līdzās citām lielvarām, piemēram, Amerikai, Krievijai un Ķīnai. Es domāju, ka, ja cilvēki to nesaprot, viņi noteikti ir neredzīgi, jo **mums ir jābūt vienotiem un citu variantu nav.**"*

Klasē apspriežamie jautājumi

1. Kā jūs saprotat mākslinieces teikto "Es biju viss kopā"?
2. Ko māksliniece domāja, runājot par "cilvēkiem, kas pārvietojas un rada cita veida neapzinātas teritorijas"?
3. Kāda, pēc mākslinieces domām, ir vārda brīvības nozīme Eiropā?
4. Kāpēc tika izveidota Eiropas Savienība? Salīdziniet mākslinieces viedokli ar vēstures notikumiem.
5. Kāpēc māksliniece uzsver, ka "vienotība" ir svarīga un ka tā ir vienīgā iespēja Eiropā?

EP-156094 – izstāde “Art in Democracy”: Hanna Kolinsa

Mākslas darbs: <https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/power-is-work-work-is-power-diptych/>

Intervija:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156094

Videoierakstā izmantotie atslēgvārdi:

*“Man šķiet, ka mans pienākums vienmēr ir bijis runāt par **varu** un **būt sistēmās, kuras to veicina**. Un manam darbam ar to ir saistība; tas **dod cilvēkiem varu** vai noteikti **dod mums iespēju domāt un meklēt; tas liek jums pieņemt lēmumus. Tas nesaka jums priekšā, ko domāt.**”*

*“Tā parūka, kas ir garāka, ir **tiesnesim**, [...] un īsākā, kas ir cirtaina, ir **advokāta** parūka. Persona, **kas runā ar varu**, un persona, **kas pasludina spriedumu.**”*

*“Es pilnībā ticu **balsošanai**. Es pilnībā ticu **Parlamentam**. Es uzskatu, ka, ņemot vērā citas mums zināmās sistēmas, **mums ir ļoti, ļoti paveicies, ka mums ir savējās, un mums tās ir jāatbalsta** ar jebkādiem līdzekļiem, kas mums ir pieejami, piemēram, ar mūsu **darbu, protestiem, balsošanu, visiem veidiem, kā runāt par sabiedrību un sniegt ieguldījumu sabiedrībā, kurā mēs dzīvojam.**”*

Klasē apspriežamie jautājumi

1. Kāda ir mākslinieces izpratne par varu, sistēmām un indivīdiem? Kādas ir to attiecības, kādas ir cilvēku tiesības un pienākumi?
2. Kāda vara ir cilvēkiem demokrātijās?
3. Kā šajos mākslas darbos attēlotais tiesnesis un advokāts pārstāv varu, uz kuru māksliniece atsaucas?
4. Vai bez tādām iespējām kā balsošana un protestēšana varat iedomāties citus veidus, kā indivīdi var sniegt ieguldījumu sabiedrībā, kurā dzīvojam? Kāds ir jūsu pašu ieguldījums?
5. Kāpēc saskaņā ar mākslinieces viedokli Parlaments ir tik svarīgs? Kāpēc, jūsuprāt, Eiropas Parlaments ir īpaši svarīgs Eiropas demokrātijai?

EP-156092 – izstāde “Art in Democracy”: viedoklis: Kosta Mantzals (*twofourtwo*)

Mākslas darbs: <https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/believe-in-me/>

Intervija:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156092

Videoierakstā izmantotie atslēgvārdi:

*“Tomēr, tāpat kā demokrātijā, **joprojām ir jānodrošina vara, kas piešķirta cilvēkiem un kam raksturīga viedokļu un uzskatu vienlīdzības atzīšana.**”*

*“Daudzos gadījumos mūsu darbs pēdējo 10–15 gadu laikā ir bijis saistīts ar procesu, kurā **mākslas priekšmets kļūst par interaktīvu pasākumu virkni, tādējādi ļaujot auditorijai piedalīties un mijiedarboties.**”*

*“Ir acīmredzams, ka **laikmetīgās mākslas praksē 21. gadsimtā ir izmantota pilnīgi jauna pieeja sociāliem un politiskiem jautājumiem [..].**”*

“21. gadsimtā vērojama vispārēja krīze, kas skar dažādas iestādes.”

*“**Ikviens no mums ir atbildīgs par šo planētu, tāpēc tās nākotne un turpmākā pastāvēšana ir mūsu atbildība.** Mēs esam Eiropas iedzīvotāji, politiķi, parlamentārieši un līderi.”*

*“Un **nevar būt saprašanās starp roku un galvu, ja starpnieks nav sirds.**”*

Klasē apspriežamie jautājumi

1. Kādu viedokli par demokrātiju mākslinieks pauž šajā intervijā?
2. Kādas priekšrocības jūs saskatāt mākslas darbos, kuri nodrošina aktīvu auditorijas līdzdalību un mijiedarbību? Vai zināt dažus interaktīvu mākslas darbu piemērus, kuri ietekmējuši auditoriju? Mēģiniet atrast dažus piemērus un apspriest to ietekmi uz sabiedrību.
3. Uz kādām jaunām pieejām laikmetīgās mākslas praksē atsaucas mākslinieks? Kāda nozīme tam ir mūsdienu demokrātijā Eiropā?
4. Cik lielā mērā jūs uzskatāt sevi par atbildīgu par šo kontinentu un tā nākotni? Ko jūs varat aktīvi darīt, lai to aizsargātu, un ko var darīt mākslinieki un politiķi?
5. Uz ko mākslinieks atsaucas, kad viņš nodēvē cilvēka sirdi par starpnieku? Kāda loma šajā kontekstā ir mākslai?

EP-156090 - izstāde "Art in Democracy": Jups van Lishauts

Mākslas darbs: <https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/medicijnkastje/>

Intervija:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156090

Videoierakstā izmantotie atslēgvārdi:

"Būt māksliniekam nekad nav viegli. [...] Tas tik tiešām ir kaut kas tāds, par ko no visas tiesas ir ļoti smagi jācinās, taču šī cīņa mani piesaista, un tas padara to interesantu."

"Komerčiālā ziņā būt māksliniekam ne vienmēr ir viegli, jo māksla nav nekas tāds, kas cilvēkiem būtu tikpat nepieciešams kā, piemēram, skuvekļi, maize vai vīns."

"Man šķiet, ka demokrātijai ir jāieskatās arī pašai sevī."

"Es domāju, ka ir svarīgi arī patiesi atgriezties pie demokrātijas pamatvērtībām: vienlīdzības, vārda brīvības, izglītības brīvības, vienlīdzīgām iespējām ikvienam. [...]"

"Manuprāt, ja vēlaties paust savu viedokli pasaulē, jūsu balsij vajadzētu būt skaļai. Manai Nīderlandei, kura ir maza valsts, balss nav skaļa, bet kā vienota Eiropa mēs esam liela cilvēku grupa, kas var kaut nedaudz mainīt pasauli."

Klasē apspriežamie jautājumi

1. Kāda ir mākslinieka izpratne par savu profesiju?
2. Kāds ir jūsu viedoklis par mākslas nepieciešamību, jo īpaši demokrātiskā sabiedrībā?
3. Kā jūs interpretējat mākslinieka apgalvojumu, ka "demokrātijai ir jāieskatās arī pašai sevī"?
4. Kādas, jūsuprāt, ir demokrātijas pamatvērtības? Vai piekrītat mākslinieka nosauktajām pamatvērtībām? Kāpēc ir svarīgi paļauties uz demokrātijas pamatvērtībām?
5. Kāda ir mākslinieka izpratne par "skaļu balsi"? Cik lielā mērā vienota Eiropa var padarīt pasauli labāku?

EP-156088 - izstāde "Art in Democracy": Ruta Bjanko

Mākslas darbs: <https://art-collection.europarl.europa.eu/lv/collections/lines-of-migration/>

Intervija:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156088

Videoierakstā izmantotie atslēgvārdi:

"[...] Kolāža ir paņēmiens, ko esmu izmantojusi šajā darbā. [...] Es saskatu līdzību ar pašreizējās ikdienas daudzveidību, ko rada mūsu multikulturālā vide."

"[...] Tomēr migrācija nenozīmē tikai robežu šķērsošanu vien; tā drīzāk ir saistīta ar to, kā mēs veidojam telpu, kā veidojam pasauli un kā veidojam telpu, kurā varam līdzāspastāvēt ar mūsu atšķirībām, kas jo īpaši vērojamas mūsu augošajā daudz kultūru vidē, un kopīgajām problēmām."

"Es savu darbu saistītu ar demokrātiju, pamatojoties uz to, ka tajā akcentēta savienojamība."

"Manā skatījumā Eiropas Parlaments ir mūsu Eiropas demokrātijas aizstāvis."

"Māksla ir unikāls veids, kā nodot vēstījumu."

Klasē apspriežamie jautājumi

1. Māksliniece uzskata, ka kolāža ir paņēmiens, kā veidot līdzību ar "pašreizējās ikdienas daudzveidību, ko rada mūsu multikulturālā vide". Ko viņa ar to domā?
2. Cik lielā mērā piekrītāt māksliniecei, ka "migrācija nenozīmē tikai robežu šķērsošanu vien"?
3. Māksliniece apgalvo, ka viņa "savu darbu saistītu ar demokrātiju, pamatojoties uz to, ka tajā akcentēta savienojamība". Vai saskatāt saikni starp migrāciju un savienojamību?
4. Kāpēc Eiropas Parlamentu var uzskatīt par Eiropas demokrātijas aizstāvi?
5. Cik lielā mērā mākslas darbi var nodot vēstījumus? Vai mākslas darbi var ietekmēt mūsu sabiedrību? Vai varat minēt kādus piemērus?

3. daļa.

Nodarbību plāns

**pētām demokrātiju mākslā un ar
mākslas starpniecību**

Mērķis: Palīdzēt skolēniem izprast demokrātijas jēdzienu un tās nozīmi sabiedrībā. Ar saistītu māksliniecisku aktivitāšu palīdzību viņi padziļinās savu izpratni par attiecīgajos mākslas darbos pausto vēstījumu un izzinās dažādus demokrātijas aspektus.

Ilgums: 3–6 nedēļas — atkarībā no nodarbību ilguma nedēļā (45–60 minūtes katrai nodarbībai) un dažādu tematu iztirzāšanas intensitātes.

Vecums: 16–18 gadi

Materiāli:

- Piekļuve Eiropas Parlamenta mākslas kolekcijas tiešsaistes galerijai un informatīviem materiāliem par izstādi "Art in Democracy".
- Mākslas piederumi (papīrs, zīmēšanas piederumi, krāsas, otas, pārstrādāti materiāli u. c.).
- Piekļuve datoram vai planšetdatoram pētniecības vajadzībām (pēc izvēles).
- Plakātu pamatnes vai vieta mākslas darbu izstādei.

Procedūra:

1. nodarbības mērķis ir noteikt tematu un sākt darbu. Atkarībā no faktiskajiem mācīšanas un mācību apstākļiem turpmākajās nodarbībās var izmantot atšķirīgu pieeju.

1. nodarbība

- Ideju ģenerēšana par demokrātiju un saistītajām vērtībām
    - Sāciet nodarbību, iesaistot skolēnus diskusijā par demokrātiju. Uzdodiet šādus jautājumus: "Kas ir demokrātija?", "Kāpēc tā ir svarīga sabiedrībā?", "Kādas ir demokrātiskas sistēmas dažas iezīmes?", "Kādi ir riski nedemokrātiskā sabiedrībā?". Pierakstiet skolēnu atbildes uz tāfeles.
    - Atskaņojiet vai ekrānā parādiet vairākas tiešsaistes intervijas ar māksliniekiem, kas radījuši dažus no mākslas darbiem. Skolēniem būtu jāapspriež intervijās paustie uzskati un jāsalīdzina ar saviem viedokļiem, kuri iepriekš apkopoti uz tāfeles.
    - Daži norādījumi par interviju izmantošanu mācību mērķiem ir atrodamā šā pedagoģiskā komplekta **2. daļā**.
<https://art-collection.europarl.europa.eu/en/spotlights/>
  - Izstādes "Art in Democracy" prezentācija (15–20 minūtes)
    - Sasaistiet apkopotās skolēnu atbildes ar Eiropas Parlamenta organizēto izstādi, kuru veido atlasīti mākslas darbi no laikmetīgās mākslas kolekcijas. Izstāde ir apskatāma īpašā tīmekļvietnē:
<https://art-collection.europarl.europa.eu/lt/exhibitions/art-in-democracy/>
    - Iepazīstiniet skolēnus ar izstādes nosaukumu un tematiem, kādos sagrupēti mākslas darbi.
- "Art in Democracy":**
cīņa par demokrātiskām vērtībām mūsdienu Eiropas mākslinieku skatījumā.
1. Eiropas Savienība. Eiropas izveides projekts. Demokrātija un tās noteikumi
  2. Pilsoniskā un politiskā iesaiste
  3. Iedzīvotāju attiecības ar valsts pārvaldes un tiesu iestādēm
  4. Riski un draudi demokrātijai. Pilsoniskās sabiedrības pretošanās apspiešanai
  5. Masu mediji un demokrātija
  6. Demokrātija un pilsētu pārveide
  7. Mākslas demokratizācija

- Palūdziet skolēniem izlasīt katra tematu ievaddaļu, kas publicēta tīmekļvietnē. Pēc tam viņiem būtu jāizvēlas 4–5 temati (atkarībā no klases lieluma), kuri, viņuprāt, ir visvairāk saistīti ar demokrātiju un kurus viņi vēlētos apspriest nākamajās nodarbībās. Šīs diskusijas laikā skolēniem mutiski jāpauž viedoklis par jautājumiem, kas saistīti ar demokrātiju, un vairākuma balsojumā jānosaka, kuri temati klasei ir šķituši svarīgāki.

Turpmākās nodarbības līdz pēdējai nodarbībai

Grupu darbs

1. posms — temata izvēle

- Uz dažādu krāsu papīra lapām uzrakstiet izvēlētos tematus un novietojiet tās uz vairākiem galdiem. Aiciniet skolēnus pieiet pie tiem galdiem, uz kuriem uzliktas papīra lapas ar tematiem, ko viņi vēlētos apspriest. Palūdziet viņiem veidot grupas tā, lai tajās būtu aptuveni vienāds dalībnieku skaits. Dažiem varētu nākties meklēt kompromisu, kas arī ir svarīgs demokrātiskas lēmumu pieņemšanas aspekts.

2. posms — mākslas darba izvēle

- Pēc tam, kad skolēni ir izveidojuši grupas, palūdziet viņiem apskatīt mākslas darbus, kas atlasīti viņu tematam. Viņiem būtu jāapspriežas un jāpieņem lēmums koncentrēties uz vienu no mākslas darbiem.
- Viņiem būtu jāsaņem sava izvēlēta mākslas darba drukāta versija, jāpielīmē tā uz liela kartona un jānorāda galvenie iemesli, kāpēc viņi ir izvēlējušies konkrēto mākslas darbu. Mērķis ir sekot līdzi lēmumu pieņemšanas procesiem visā grupas darba laikā un beigās iepazīstināt ar tiem visu klasi.

Ar mākslas darbu saistīts praktiskais darbs

1. posms — analīze

- Aiciniet skolēnus praktiski analizēt izvēlēto mākslas darbu: viņiem būtu jāizvēlas vizuālie elementi un tie jāatveido lielākā izmērā uz atsevišķa zīmēšanas papīra, izmantojot zīmuli vai krītiņus. Ja iespējams, var izmantot projektoru, lai fiksētu oriģināla kontūras uz zīmēšanas papīra.
- Elementu izdalīšana un palielināšana ļauj esošo mākslas darbu pacelt jaunā līmenī, radot jaunu vizuālo pieredzi, kas sniedz jaunas atziņas, jo iepriekš slēptas detaļas kļūst pamanāmākas.

2. posms — interpretācija

- Šajā posmā skolēniem būtu jārada savi mākslas darbi kā oriģinālā mākslas darba vizuālā interpretācija. Viņi var pārņemt sākotnējos elementus un tos pilnveidot. To var darīt, izvēloties dažādas metodes, piemēram, zīmēšanu, glezniecību, kolāžu, fotogrāfijas, īsus videomateriālus (piemēram, īsfilmas), nelielas instalācijas. Mērķis ir atrast savu demokrātijas un ar to saistīto vērtību definīciju. Dažādi interpretācijas uzvedinājumu piemēri ir atrodami šā pedagoģisko materiālu komplekta 1. sadaļā "skolotāja stūrītī" zem katra mākslas darba.

Noslēguma nodarbība(-as)

Skolēni iepazīstina klasi ar grupas darba rezultātiem. Pēc katras prezentācijas būtu jāriko jautājumu un atbilžu sesija ar citām grupām.

Atkarībā no darba intensitātes var būt vajadzīga otra nodarbība, lai novērtētu visu dažādo grupu paveikto darbu.

Pēc izvēles

Sadarbojieties ar citu mācību priekšmetu skolotājiem, lai padziļinātu pieeju vispārējam tematam, un mākslas nodarbībās paveikto darbu balstiet uz faktiem, kas gūti citās nodarbībās, piemēram, vēsturē vai sociālajās zinātnēs.

Nodarbību plānu varētu attiecināt arī uz projektu darbu, izmantojot daudzdisciplīnu pieeju, lai paplašinātu pieredzi.

Vienam vai diviem studentiem var piešķirt visa procesa novērotāja statusu. Viņi, tāpat kā žurnālisti, varētu sagatavot paši savu vizuālo prezentāciju par saviem novērojumiem — cik lielā mērā darbs klasē bija veiksmīgs un ko skolēni ir uzzinājuši par demokrātiju.

Šo rezultātu varētu darīt pieejamu arī plašākai auditorijai, piemēram, publicēt skolas tīmekļvietnē, skolas biļetenā utt.

Priekšlikumi par piemērotiem izstādes mākslas darbiem

John Goudie Lynch (*1946)

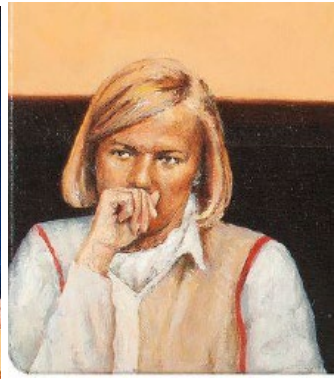
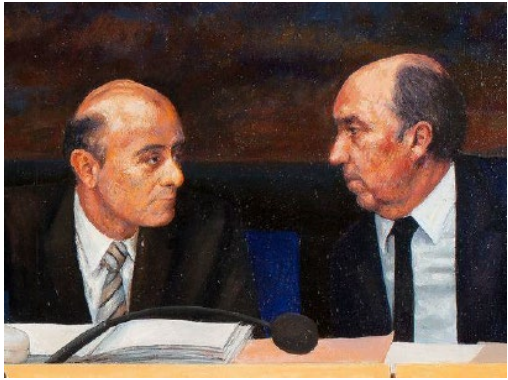
Nīderlande

Hémicycle Strasbourg, 1987. gads

Koks,

eļļa, 96 x 194 cm

Sīku elementu izdalīšana un palielināšana — jauni attēli paši par sevi sniedz detalizētāku skatījumu ar citu ietekmi uz skatītāju, kas aplūko attēloto plenārsēdi.

Iespējamie turpmākie pasākumi:

1. piemērs

Apkopojiet attēlus no Eiropas Parlamenta īstās plenārsēdes Strasbūrā.

Skolēni var veikt tādu pašu uzdevumu, piemēram, ar 3. attēlu — izdalīt un palielināt dažas fotogrāfijā attēlotās personas. Sasaistiet tās ar gleznā redzamajām personām. Ko visi šie tēli pauž par demokrātiju un demokrātiskajiem procesiem?

2. piemērs

Apkopojiet dažādu Eiropas valstu parlamentu attēlus (zemāk ir daži piemēri).

Austrijas parlaments

Beļģija — Flandrijas parlaments

Beļģijas parlaments

Bulgārijas parlaments

Čehijas parlaments

Vācijas parlaments

- Salīdziniet attēlus (arhitektūru, sēdvietu izvietojumu, valsts simbolus utt.) un sasaistiet tos ar demokrātiskām procedūrām politisko lēmumu pieņemšanā.
- Izveidojiet kolāžu vai plakātu, kurā attēloti jūsu konstatējumi, vai arī
- izveidojiet modeli ar jaunu parlamentāro struktūru, kas veicina demokrātisku lēmumu pieņemšanu.

3. piemērs

Izveidojiet karikatūru vai plakātu ar kādu vēstījumu.

- Izvēlieties aktuālu politisko diskusiju tematu, piemēram, mākslīgais intelekts, un iedomājieties, par ko attēlotās personas domā vai runā.
- Jūs varat to sasaistīt ar dziļāku diskusiju par popārtu. Piemēram, Rojs Lihtenšteins (*Roy Lichtenstein*) ir viens no māksliniekiem, kurš izmantoja šādu formātu.
- Mākslas vēsturē jūs varat atrast arī citus piemērus.

Ļaujiet mākslai runāt!

Citi mākslas darbi, kas varētu būt piemēroti iepriekš aprakstītajai aktivitātei.

Anna Baumgart (*1966)

Lenkija

Wall [5 sculpture ensemble], 2008. gads

Akrilo guma, akrilo dažai,

123 cm

Ruth Bianco (*1954)

Malta

Lines of Migration, 2020

Koliažas diptikas – montažas ant rankų darbo popieriaus , Visos kompozicijos su rėmų matmenys –

160 × 250 cm

Flo Kasearu (*1985)

Estija

Fears of a Museum Director, 2014

Pieštukas, popierius ,

650 × 500 mm (kiekvienas)

Papildresursi

ES

- <https://together.europarl.europa.eu/lv/>
- <https://youth.europarl.europa.eu/lv/home.html>
- <https://what-europe-does-for-me.eu/lv/home>
https://www.europarl.europa.eu/infographic/legislative-procedure/index_lv.html

Mākslas un demokrātijas mācība

- <https://www.living-democracy.com/>
- https://learning-corner.learning.europa.eu/index_lv
- A short guide to the EU - downloadable pdf
https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials/short-guide-eu_lv
- <https://www.coe.int/en/web/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture>
- <Democracy is yours> animated video, Anne Frank House
<https://www.youtube.com/watch?v=C4YwdbR2fl8>
- Art of Democracy Festival on Tour in Graz, Austria 2022
<https://artofdemocracy.eu/>
- Ted talk playlist < Why is art important to democracy >
https://www.ted.com/playlists/733/why_art_is_important_to_democracy
From this playlist:
The good and the bad government - Lorenzetti's frescos in the Siena town hall
https://www.ted.com/talks/anthony_d_romero_this_is_what_democracy_looks_like?referrer=playlist-why_art_is_important_to_democracy&autoplay=true
- Interview - With Klaus Staeck, Artist and Publisher
<https://www.dw.com/en/activist-artist-klaus-staeck-still-provokes-at-80/a-42518822>
- Disney Parks | How-To Draw Cartoons Series
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLff8xbnbx65Z2oa2F9uqKZxJJn-4Nynr>

Atsauces uz mākslas vēsturi

- *Labas un sliktas valdības alegorija (The Allegory of Good and Bad Government)*, in Siena's Palazzo Pubblico 1338-1339. gads, Ambrogio Lorenzetti
- *David*, 1501-1504, Michelangelo Buonarroti
- *Brīvība, kas vada cilvēkus*, 1830. gads, Eugène Delacroix
- *Nie wieder Krieg!*, (*Never again War!*), 1924. gads, Käthe Kollwitz, Poster, Chalk and brush lithograph
- *Und Neues Leben Blüht aus den Ruinen (And New Life Blooms from the Ruins)*, 1980. gads, Klaus Staeck
- *Gernika (glezna)*, , 1937. gads, Pablo Picasso
- *Dove*, 1949. gads, Pablo Picasso
- *Demokratie ist lustig (Democracy Is Merry)*, 1973. gads, Joseph Beuys
- *Get off your rat's ass and VOTE!*, 2006. gads, Banksy

MĒS ESAM KOPĀ PAR DEMOKRĀTIJU

Pievienojies mesesamkopa.eu

Eiropas
Parlaments